

EL CALAIX PLE

*ESCRIPtors AL TERRAT. OCTUBRE CCC. 28 DE
FEBRER DE 2008*

Bona nit.

Gràcies per convidar-nos al terrat d'aquest Octubre que encara és febrer i no vol ser març, protegits per la ballarina penell d'Andreu Alfaro que dibuixa coreografies al ritme de les ventades, i per la torre de Santa Caterina, de fa segles impertorbable per molt forts que bufen els aires de la mar o de terra endins. El que intentarem serà, com sempre, parlar d'allò que ens agrada, que ens apassiona, que ens fa riure, que ens fa plorar. Que ens fa ser feliços, i que ens enfurisma. Parlar de literatura. De llibres. Dels nostres, i segurament també dels dels altres.

Sempre m'he preguntat perquè escriu la gent? Per què escrivim? Per què ens agrada tant, escriure. I per què agrada tant a tanta gent...

Tafanejant per la mar sempre alterada i remenada dels blogs en català vaig trobar un petit recull de cites que sobre el fet, l'acte, la devoció, d'escriure feia, Maria Cardona, una poetessa que té un blog titulat "escriure". I justament, agafa aquest verb molt estimat i utilitzat per Ponç Pons, que tampoc no sé si és seu.

La cita exacta era: “Escriure és un acte de fe llibertari”.

Vila-Matas té escrit: “Escribir es intentar saber que escribiríamos si escribiéramos”.

Mercè Rodoreda va dir: “Escriure és una fugida, allò tan vulgar que s’anomena evasió”.

I com a corol·lari, la jove poetessa menorquina confessa: “Escriure és un acte solitari, de fe absoluta. Escriure és alliberament, salvació. Una religió, potser?”

Totes aquestes frases són molt brillants, sens dubte. Tan brillants que jo no em veig amb cor de millorar-les ni tan sols de formular-ne una de semblant o de millorar el que ja han dit altres escriptors.

Escriure és.... escriure. És que no puc dir res més. La veritat.

Ara se suposa que després de la presentació que ha fet Ramón Guillem i d’aquesta salutació inicial, a mi em tocava llegir-vos xicotetes porcions de la meua obra recent, o fins i tot, d’allò en què estic treballant ara, però no ho acabe de veure clar.

Els poetes ho tenen fàcil: pugen al terrat i ens regalen els seus versos. Per als narradors és un poc més complicat per la fragmentació que representa llegir

trossos d'algunes de les nostres novel·les. Amb tot, Joan Jordi ho farà.

En tot cas, com que em toca a mi obrir el foc dialèctic, he optat per fer un relat que he titulat EL CALAIX PLE. Sí. Ja ho sé. És ben vulgar aquest títol, i potser suggereix més coses de les que aclareix. Som així de previsibles els presumptes escriptors quan volem ser presumptament divertits i ocurrents en una presumpta trobada entre els autors i els nostres presumptes lectors.

Moltes presumpcions, i cap d'elles és d'innocència.

Quan fa unes setmanes contactava amb Joan Jordi Miralles per a pactar de què havíem de parlar avui, no ens coneixíem personalment, i tampoc, ho confesse, l'ún no coneixia l'obra de l'altre. Llavors ell em deia, com justificant-se, jo només tinc una novel·la publicada, però en tinc unes quantes en el calaix. Jo li contestava: jo només en tinc tres publicades, però no en tinc cap en el calaix.

Això ens va fer riure, i mentre xerràvem per telèfon, i mentre jo escoltava des de la llunyania el brogit de les sirenes i el trànsit de la gran ciutat..... Permeteu-me un incís, cada volta que he tornat a parlar amb Joan Jordi, l'he trobat movent-se d'un lloc a l'altre de la ciutat. O bé en el metro, o bé en un tren de rodalies, i no m'estranya, perquè el seu currículum és això: Canvi constant, de ciutat, de feina, de país. I la

seua fins ara, “única novel·la” publicada L’ALTÍSSIM, també és tot un anar i vindre del protagonista per les carreteres del Bages i per les comarques veïnes..... Tancat aquest parèntesi, us he de dir que el fet que abans comentava de la nostra escassa producció o publicació ens va engrescar a agafar aquesta idea, la de les obres no publicades, les novel·les de calaix, i retorçar-la per a plantejar-la aquesta nit.

El resultat de la reflexió és divers com veureu, i a més, Joan Jordi ha decidit compartir amb nosaltres alguns fragments d’aquestes obres seues del calaix. Potser ara el calaix ha deixat de ser físic, i només és un disc dur o un minúscul llapis de memòria, cosa que encara els fa més intangibles. En tot cas, la imatge de l’autor amb aquella obra que mai no es fa llibre és insubstituïble en l’imaginari del lletraferit.

Però per què no les publiquen, els autors, aquestes novel·les? Fins a quan no les publiquen? Què els passa als llibres que mai no ho arriben a ser? On van? Caduquen? Es moren?.....

Ho acabe de dir. Joan Jordi em va confessar que té unes quantes novel·les acabades al calaix. Ell ja ens contarà per què hi són, com són, i què hi fan al calaix..... Per què no les trau. Jo, en canvi, que sóc de producció molt lenta, no en tinc cap, i estic realment preocupada, perquè a les entrevistes sempre em queda una pregunta sense resposta. Però pensant en això m’he topat amb la idea dels llibres que els

escriptors tenen al cap, que també podem considerar un calaix, el calaix per excel·lència. Els llibres que tenen al cap, i que, potser mai no escriuen, mai no publiquen.

Estava intentant prendre quatre notes sobre els llibres escrits i els no escrits quan vaig llegir a algun lloc que George Seteiner publica ara un llibre realment paradoxal sobre els llibres que no ha escrit. Segons sembla, Steiner reflexiona al seu text sobre set obres que ha volgut escriure, però que finalment no ho ha fet. També parla dels llibres al calaix. És molt probable, que contant-ho ara, desactive la necessitat d'escriure'ls, estos llibres. O potser, explicar-los, ja és escriure'ls. Ja els ha tret del calaix. Potser el sol fet de suggerir-los, ja els converteix en llibres.

A mi em sembla que no és un drama tenir llibres al calaix o al cap. Fins i tot, puc gosar a dir que no és un drama no escriure. No és un drama no publicar. O sí? Aquest és un tema que deixi damunt la taula, i que suppose que podrem discutir més tard.

Em falta acabar de confirmar-ho, però tinc pràcticament per cert que les novel·les que hom deixa al calaix, textos sumits en la més profunda letargia, són, en realitat, uns éssers animats amb una vida interior molt rica. El que passa és que els falta un

últim regó, que dieu vosaltres, l'aigua d'abril, que diem a Menorca.

Totes les novel·les del calaix tenen denominació d'origen, i tenen en comú que es tracta de textos escrits amb molta il·lusió pels seus autors. Són novel·les construïdes amb ganes d'agradar. Treballades a base d'encadenar pàgines i més pàgines guarnides de frases belles i pensaments profunds; de diàlegs brillants i girs inesperats. Són, aquestes novel·les no publicades, narracions altament suggeridores, capaces de transportar el lector a móns mai imaginats.

En el aquest col·lectiu, cada vegada més nombrós i influent, hi trobem novel·les urbanes, poblades per personatges marginals, alcoholitzats i fastiguejats per la decadència de la cultura occidental, nascuts per a fer mal. O drames rurals, o recreacions de fets puntuals d'una contesa fratricida, o enigmes impossibles de resoldre plens de fórmules matemàtiques i rellotges que caminen al revés, i països congelats, i fades dolentes, i castells humits i, com no,.....catedrals. Totes aquestes novel·les són als calaixos de centenars, de milers d'autors de tot el món que han dedicat milers d'hores a escriure-les. Es reproduïxen en progressió geomètrica, i encara no han adquirit les dimensions d'una plaga, però no tardarem a veure com l'ONU i l'OTAN i la Comunitat Internacional dicten una resolució per evitar que

continuen proliferant. Si s'editaren totes, les novel·les del calaix, la terra tindria un problema de sostenibilitat considerablement superior al que estem patint ara. I és una llàstima, perquè són textos formalment preciosos, ben acabats, amb arguments agosarats o provocatius, de factura innovadora. Són, en definitiva, la novel·la que qualsevol crític es voldria portar a la boca per a esmicolar-la, per qualificar-la, per enviar-la al cel o al purgatori.

El cas és que totes les obres inèdites..... he de fer ara un altre incís: (Ací veig alguns poetes.....) Tot el temps estic parlant només de novel·les perquè és al que ens dediquem Joan Jordi Miralles i jo mateixa. El cas dels poemaris no editats no el conec tant de prop, però segons tinc entès, el negociat de la poesia en aquest país d'allò inèdit ha format una república independent, on no hi ha ni rei ni roc, i on, segons sembla, continuen les eternes batalles intestines mai solucionades entre els versos de rima assonant o consonant, i els versos lliures.

Abans del parèntesi intentava explicar-vos el que ja és més que un rumor que corre per totes les cancelleries, i que no és altre que totes les novel·les inèdites del món es coneixen entre sí. Formen federacions i sindicats, i tenen un pla de pensions i una assegurança de salut privada a una entitat especialitzada en obres d'art no nades. Es reuneixen per gèneres i tenen líders d'opinió. Practiquen la

promiscuïtat, i en el sopar de cap d'any es fan regals a través del pastós sistema de l'amic invisible. Amb tot, sempre n'hi ha algunes que són més sorrudes i diuen que això és una criaturada i mentre les altres es reparteixen els regals, ella es queda en un racó.

Els autors d'aquestes novel·les que no tenen qui les edite, no ho saben, però moltes vegades, quan elles surten a prendre copes ja no tornen a casa. Vull dir que quan surten del calaix i es troben amb les col·legues, tornen canviades, no són les mateixes que abans d'eixir. És per això que passa aquesta cosa tan freqüent i tan decebedora que quan l'escriptor d'una novel·la inèdita vol publicar-la, i intenta recuperar-la del calaix o del disquet o de la memòria portàtil, ja no la coneix.

En aquests casos, que són prou freqüents es produeixen escenes dramàtiques, però íntimes, que s'amaguen en la penombra de l'estudi, i només són conegudes per l'autor i per la novel·la. Ell, que ho veu tot en blanc i negre, i fa el posat de galant del cine, assaja frases de recurs i intenta retrobar en aquell mecanoscrit l'obra mestra que creu que un dia va crear, però ella, la novel·la, que ja no veu la vida de color de rosa, per molt que s'hi esforça, no pot dissimular una arruguetada pràcticament imperceptible a la punta del full 124, o un granet de pus a l'inici del capítol deu. L'escriptor la mira i la repassa de dalt a baix i aquells ulls, que al principi expressaven un desig

boig, van perdent la llum. Ja no sonen els violins i el Chanel n.5 ha esdevingut ferum de resclosit. La màgia s'ha acabat. I llavors és quan al cap només li venen frases de nevera, de recurs, de fulletó barat del tipus: Això nostre ja no és el que era. Hem de parlar....

Quan l'autor li diu a la novel·la del calaix que han de parlar, és perquè la ja situació és desesperada. I ella, la novel·la, que ha llegit o li han contat escenes semblants, tem el pitjor però es deixa fer. Tremola tota, i malda per no patir un desmai que li faria perdre la dignitat i tiraria per l'aire l'ordre de les pàgines. Amb tot, solen ser submises, les novel·les que desitgen ser publicades. Així és que serra les dents i espera que el cursor o el llapis roig vagen fent la seua feina. A vegades és un treball de sapa, altres, feina més fina, fins i tot, hi ha moments per a la filigrana.

Quan això passa, les companyes de l'elegida per a ser sotmesa a una cirurgia reparadora, s'assabenten de seguida del que està passant. El rumor recorre veloç tots els calaixos on reposen les novel·les inèdites. Es formen els primers rotgles per a comentar-ho. I finalment, algú ho confirma. El primer indicatiu és que mentre dura el tractament, la novel·la del calaix deixa de relacionar-se amb les altres. Deixa d'assistir a les reunions gremials, el fòrum on elles, les escrites, s'expressen de manera molt crítica amb els autors joves i pretensiosos, i critiquen les modes, i

l'exageració a l'hora de fer prevaler una tendència sobre totes les altres.

Segons tinc entès, però encara no he confirmat, el temps que va entre que l'autor comença les maniobres de resurrecció i el dia que l'obra surt publicada, és viscut per tots dos com una agonia. Els daltabaixos en la relació solen ser freqüents. L'escriptor s'encabota moltes voltes a fer-li fer coses impròpies al seu text, i ella, la novel·la, sol tindre tendència a la introspecció. És per això que moltes voltes l'envaeix un estat de malenconia i d'enyor de les seues companyes en letargia que fa molt difícil la relació.

Quan tot això acaba, la novel·la es torna llibre. I encara així, moltes vegades, encara va coixa. Necessita que li facen moltes cures per a evitar la nostàlgia. Li passa a ella i a totes, fins i tot a aquelles que són publicades sense passar pel calaix. És com si hagueren nascut abans d'hora, com si, foren prematures. A les obres que són al calaix, per molt ben escrites que estiguen, els falta un bull. Els falta, a banda d'una coberta ben llustrosa i unes frases encomanadisses a la solapa, els falta, dic, la mirada del lector. El gran mite. La novel·la que escriu el lector en el moment en que l'està llegint.

Les novel·les, els poemes són, quan són llegits. Són quan són parlats. Són quan són dels altres. La mirada de l'altre. La lectura de l'altre. La reescriptura de l'altre. Llegir és escriure. Llegir és crear. I aquest és el gran secret que serveixen les novel·les de calaix. Elles ho saben això, i els fa mal. I per això dissimulen un desig que creuen insà.

Això que us acabe de contar és, a amics, la història certa i íntima de les novel·les de calaix. Les novel·les que no són però volen ser. Les novel·les que seran quan siguin llibres.

Amb tot, a pesar que tot el que acabe de dir és científic i fàcilment demostrable, potser seria millor que Joan Jordi ens conte com viu ell la seua relació amb les novel·les inèdites.

Gràcies.